

การวิจัยและพัฒนาจิตตปัญญาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

นางจิรจุฑา พงศ์ภคเชียร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RESEARCH AND DEVELOPMENT OF CONTEMPLATIVE EDUCATION
IN THAI HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

- Mrs. Jirattakarn Pongpakatien

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Development Education
Department of Educational Policy, Management, and Leadership

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

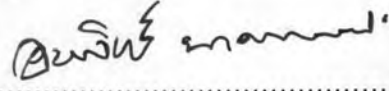
501719

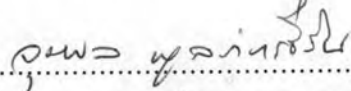
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิจัยและพัฒนาจิตตปัญญาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย
โดย นางจิรัฐกาล พงศ์ภคเชียร
สาขาวิชา พัฒนศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุมพล พูลภัทรชีวิน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ศาสตราจารย์กิตติคุณสุนน อมรวิวัฒน์

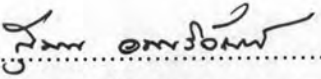
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุษฎีบัณฑิต

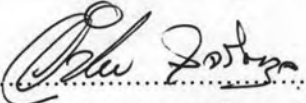

..... คณะบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์)

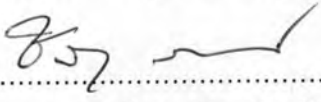
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ดร.อมรวิรัช นาคทรพร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุมพล พูลภัทรชีวิน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุนน อมรวิวัฒน์)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ อำไพ สุจริตกุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิดา รักษ์พลเมือง)

จรัฏฐกาล พงศ์ภาคเธียร: การวิจัยและพัฒนาจิตตปัญญาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย
(RESEARCH AND DEVELOPMENT OF CONTEMPLATIVE EDUCATION IN
THAI HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS) อ.ที่ปรึกษา: ผศ.ดร.จุมพล พูลภัทรชีวิน,
อ.ที่ปรึกษาร่วม: ศ.กิตติคุณ สุมน อมรวิวัฒน์, 415 หน้า.

วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อประมวล วิเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับจิตตปัญญาศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ดำเนินการอยู่ และ 2) เพื่อวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้บนฐานจิตตปัญญาในมหาวิทยาลัยมหิดล วิธีดำเนินการวิจัย ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์แนวทางการจัดการกระบวนการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษาในมหาวิทยาลัย 4 แห่งในต่างประเทศ สังเกตการสอนอย่างมีส่วนร่วมในชั้นเรียน จัดสนทนากลุ่ม นักศึกษา และการสัมภาษณ์ผู้สอนและผู้เรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามทัศนคติ และ แบบสัมภาษณ์ รวมถึงการให้นักศึกษาเขียนบันทึกการเรียนรู้

ผลจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยทั้ง 4 แห่ง พบว่าการดำเนินการของทั้ง 4 มหาวิทยาลัยมีปัจจัยร่วมได้แก่ ปัจจัยภายใน คือความรักความเมตตา ความตระหนักรู้ ประสบการณ์ตรง คิดใคร่ครวญ เห็นเชื่อมโยง การคิดเชิงวิพากษ์ และวิจารณ์ญาณ ปัจจัยภายนอก คือ การเรียนรู้แบบองค์รวม กัลยาณมิตรแบบอย่างของผู้สอน ปัจจัยเกื้อหนุน คือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เนื้อหา หลักสูตร วัฒนธรรมองค์กร และการจัดแหล่งเรียนรู้ ส่วนการศึกษากรณีมหาวิทยาลัยมหิดล พบว่ามหาวิทยาลัยได้เริ่มจากการเตรียมตัวผู้สอนโดยจัดให้ได้มีประสบการณ์ผ่านกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา และผู้สอนร่วมกับผู้วิจัยได้นำเอาแนวทางเหล่านั้นมาพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เช่น เพิ่มกิจกรรมในชั้นเรียน ให้มีการทำสมาธิ สุนทรียสนทนา เป็นต้น รวมถึงมีการประเมินผลที่ดูการเปลี่ยนแปลงภายในตัวผู้เรียน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวผู้เรียนที่จำเป็นในกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความตระหนักรู้ และการใคร่ครวญ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ กัลยาณมิตร แบบอย่างของผู้สอน และการเรียนรู้แบบองค์รวม ปัจจัยเกื้อหนุน คือ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และวิธีการประเมินผล

จากการศึกษาเอกสารและกรณีมหาวิทยาลัยมหิดลทำให้ได้แนวทางและความหมายของจิตตปัญญาศึกษา และนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาจิตตปัญญาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยว่าจำเป็นต้องใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาในทุกขั้นตอน ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับแนวคิด ระดับปฏิบัติและระดับโครงสร้างสถาบันต้องเตรียมการโดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนได้มีการปฏิบัติจริงร่วมกัน เกิดความรู้ความเข้าใจที่เป็น "ปัญญาปฏิบัติ" มีชุมชนเชิงปฏิบัติที่มีพื้นที่ เวลา และกิจกรรมการฝึกปฏิบัติร่วมกัน มุ่งองค์กรสนับสนุนที่เห็นความสำคัญ มีความเข้าใจในแนวคิดและกระบวนการเชิงจิตตปัญญาศึกษา มีการประเมินที่เหมาะสม ไม่ใช่กระบวนการแบบกลไก เชื่อมมั่นในความเป็นมนุษย์ และมีโครงสร้างที่เป็นนวัตกรรม เช่น มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม มีกฎระเบียบที่ยืดหยุ่น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในระดับปฏิบัติสำหรับอาจารย์และนักศึกษาคือการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องการความต่อเนื่อง และจริงจัง เพื่อให้สามารถเข้าถึงหัวใจและนำไปปฏิบัติในชีวิตได้ นอกจากนี้ผู้เรียนและผู้สอนยังควรมีกัลยาณมิตรที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และฝึกปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ส่วนข้อเสนอแนะในระดับนโยบายได้แก่การจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมมีบรรยากาศที่มีส่วนของสภาพธรรมชาติ และมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านจิตตปัญญาศึกษาในมหาวิทยาลัย มีการพัฒนากระบวนการประเมินที่เหมาะสม เข้าใจ และเอื้อต่อการเรียนรู้และการเรียนการสอนทั้งสำหรับอาจารย์และนักศึกษา

ภาควิชา นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา
สาขาวิชา พัฒนาศึกษา
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4684606927: MAJOR DEVELOPMENT EDUCATION

KEYWORDS: CONTEMPLATIVE EDUCATION, HIGHER EDUCATION

JIRATTAKARN PONGPAKATIEN: RESEARCH AND DEVELOPMENT OF CONTEMPLATIVE EDUCATION IN THAI HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. THESIS ADVISOR: ASST.PROF.CHUMPOL POOLPATARACHEWIN, Ph.D. THESIS CO-ADVISOR: PROF.SUMON AMORNWIWAT, Ph.D., 415 pp.

The objectives of this research were 1) to collect and analyze the body of knowledge on contemplative education implemented in various higher education institutions and 2) to research and develop a learning process in Mahidol University based on the concept of contemplative education. Research methods used were documentary research to analyze the design and implementation of contemplative education in 4 foreign universities, participant observation in classes, focus group, as well as interview. Research tools used were attitude test, interviewing form, and student journal.

Data from the documentary research showed that the implementation of all 4 selected universities shared these common factors: internal factors (loving kindness, awareness, direct experience, contemplation, interconnectedness, critical thinking, and consideration), external factors (holistic learning, true friendship and role model of teachers), and supporting factors (conducive environment, content, curriculum, organizational culture, and learning resources). Case study data indicated that contemplative education at Mahidol University started with preparation program for teachers in order to gain direct experiences of some contemplative education processes. The researcher and teachers then applied the knowledge learned to develop classroom processes, e.g., additional activities (meditation and Bohmian Dialogue) and student's transformation assessment. Contributing factors for student transformation were internal factors (awareness and reflection); external factors (true friendship, role model of teachers and holistic learning) and supporting factors (conducive environment and assessment methods).

From the research findings, the researcher provided the meaning of contemplative education, identified its direction, and offered some suggestions for its development in Thai higher education institutions. Contemplative based institutions must apply contemplative education process in every steps and levels: provide opportunities for teachers to practice together in order to be able to generate "practical wisdom", create communities of practice sharing same space, time, and practices, create supportive organizations with appreciation, understanding of concepts and processes of contemplative education, use appropriate non-mechanistic assessment, have faith in human nature, and have innovative infrastructure, such as suitable physical environment and flexible rules.

Suggestions at the practical level for teachers and students included that contemplative education requires continuity and commitment in order to reach its core value and to be able to apply them into real life, and that teachers and students should learn and practice together as a group. Policy-level suggestions included creating appropriate learning environment with natural setting, making contemplative education activities available within the university, and using assessment that is appropriate to the learning and teaching of both students and teachers.

Department Educational Policy, Management, and Leadership

Field of study Development Education

Academic year 2007

Student's signature J. Pongpakatien

Advisor's signature L. Poolpatarachewin

Co-advisor's signature Sumon Amornwivat

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เกิดขึ้นจากแรงบันดาลใจของหลายๆคนที่เฝ้ารอการกลับคืนของสิ่งที่เลือนหายไปจากการศึกษา ผู้วิจัยเป็นอีกผู้หนึ่งที่หวังจะได้เห็นเยาวชนได้เติบโต และเติมเต็มพลังชีวิตเพื่อที่จะได้เป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดแก่ตนเองและสังคม

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุมพล พูลภักดิ์ชิน และ ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ที่กรุณาต่อศิษย์ เมตตาให้คำชี้แนะที่เป็นเหมือนแสงส่องทางและให้กำลังใจตลอดการวิจัยจนสำเร็จ อาจารย์ ดร.อมรวิชัย นาคทรพรพ ผู้คอยสนับสนุน ห่วงใย และเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การวิจัยครั้งนี้ลุล่วงไปด้วยดี ศาสตราจารย์ อ่ำไพ สุจริตกุล แม่แบบคนสำคัญของจิตตปัญญาศึกษาในประเทศไทย ผู้ให้แรงบันดาลใจแก่ผู้วิจัยในการบ่มเพาะความตื่นรู้ให้แก่เยาวชนไทย รองศาสตราจารย์ชนิตา รัชพลเมือง ผู้ให้ความรักแก่ผู้วิจัย และเป็นแบบอย่างของครูที่มุ่งมั่นในการถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์เสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความเมตตา ให้คำชี้แนะอันเป็นประโยชน์ในการสนับสนุนให้งานวิจัยนี้ได้ก่อประโยชน์แก่แผ่นดิน

กราบขอบพระคุณ คุณพ่อคุณแม่ผู้มีพระคุณ คอยห่วงใย สนับสนุนให้ลูกได้ทำในสิ่งที่ดีงาม และเป็นผู้จุดประกายให้เห็นความสำคัญของงานจิตตปัญญาศึกษา

ขอขอบคุณสหายและพี่น้องชาวจิตตปัญญาทุกท่านที่คอยห่วงใย ให้ความช่วยเหลือ แสดงจิตอาสาสนับสนุนทั้งกำลังกาย ใจ และปัญญา ทำให้งานวิจัยนี้เป็นเหมือนพื้นที่แบ่งปัน ทุกข์สุขดังที่เราสัมผัสได้อยู่เสมอจากการเข้ามาเป็นสมาชิกของชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่จนกระทั่งมีความรู้สึกผูกพันเสมือนพี่น้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งดร.สรยุทธ รัตนพจนารถ ดร.ชลลดา ทองทวีคุณธีระพล เต็มอุดม และดร.พงษ์ธร ดันติฤทธิศักดิ์ ที่มีวิจัยจิตตปัญญาศึกษาที่ร่วมแรงร่วมใจในงานนี้เป็นอย่างมาก

ขอบคุณเพื่อนๆชาวพัฒนาศึกษาที่เป็นกำลังใจและคอยสนับสนุนช่วยเหลือกันเสมอมา

ขอบคุณ ออย เอม และเพื่อนๆ ที่แสดงความเป็นศิษย์ที่ดีให้ครูได้ชื่นชมกับผลที่เกิดจากจิตตปัญญาศึกษา และปรเมศวร์ที่มีส่วนอย่างมากต่อความสำเร็จของงานนี้

ที่สุดขอขอบพระคุณคุณศุภชัย พงศ์ภาคเขียว ผู้ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ เป็นผู้ร่วมวิจัยคนสำคัญที่ขาดไม่ได้ต่อความสำเร็จของการวิจัยครั้งนี้ ชญานี ญาณีนี้ ลูกสาวทั้งสองที่ช่วยเป็นกำลังใจให้แม่ทำงานนี้ได้สำเร็จ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญรูปภาพ.....	ฐ

บทที่

1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	7
คำถามการวิจัย.....	7
วิธีดำเนินการวิจัย.....	8
ขอบเขตการวิจัย.....	8
คำจำกัดความการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
1. แนวคิดของการศึกษาแบบจิตตปัญญาศึกษา.....	11
ความเป็นมาของจิตตปัญญาศึกษา.....	11
ความหมายของจิตตปัญญาศึกษา.....	13
จิตตปัญญาศึกษาในมุมมองทางปรัชญา.....	17
จิตตปัญญาศึกษาในมุมมองทางศาสนา.....	32
จิตตปัญญาศึกษาในมุมมองการศึกษา.....	41
2. จิตตปัญญาศึกษากับการพัฒนา.....	49
3. การฝึกปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญาศึกษา.....	55
สุนทรียสนทนา.....	58
การเจริญสติ.....	61
นิเวศภาวนา.....	63

4. กระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในที่นำไปสู่การเปลี่ยนกระบวนทัศน์.....	65
5. แนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษาในระดับอุดมศึกษา.....	67
มหาวิทยาลัยนาลันทา.....	68
วิทยาลัยศิลปศาสตร์.....	69
สถานดินเกิดัน.....	71
รูปแบบการจัดการศึกษาแนวจิตตปัญญาศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ.....	77
6. แนวคิดและแนวทางการศึกษาแบบจิตตปัญญาศึกษาในประเทศไทย.....	84
เสมสิกขาลัย.....	84
สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.....	87
สถาบันอาศรมศิลป์.....	92
ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.....	97
7. การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา.....	104
วิวัฒนาการของการอุดมศึกษา.....	105
ปรัชญาและภารกิจของการอุดมศึกษาไทย.....	108
รูปแบบของการอุดมศึกษา.....	111
การจัดหลักสูตรอุดมศึกษา.....	112
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	123
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	130
ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร.....	130
ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยและพัฒนา รูปแบบและกระบวนการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา.....	132
ขั้นตอนที่ 3 การประชุมผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินและพัฒนา รูปแบบ.....	141
ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการวิจัย และจัดทำรายงานการวิจัย.....	142
4. ผลการศึกษาจิตตปัญญาศึกษาในนานาชาติ.....	144
มหาวิทยาลัยพุทธณีจี้.....	146
มหาวิทยาลัยนาโรปะ.....	151
สถาบันอุดมศึกษาสัตยาไส.....	163
สถาบันการศึกษาแบบบูรณาการแห่งแคลิฟอร์เนีย.....	171
ลักษณะที่เป็นจุดร่วมของสถาบันทั้ง 4 แห่ง.....	177
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตตามแนวจิตตปัญญาศึกษา.....	180

บทที่	หน้า
5 การเตรียมความพร้อมของมหาวิทยาลัยในการจัดการศึกษา	
ตามแนวคิดปรัชญา	194
ส่วนที่ 1 กระบวนการเรียนรู้ในโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรการอบรมและ	
กระบวนการด้านจิตตปัญญาศึกษา	196
การเจริญสติวิปัสสนา	196
การทำงานเชิงอาสาสมัคร	198
จิตตศิลป์	200
การสร้างภาวะผู้นำที่เน้นพลังกลุ่ม	202
ศาสตร์แห่งนพลักษณ์	205
สุนทรียสนทนา	207
วิธีคิดกระบวนการ	209
การเผชิญความตายอย่างสงบ	211
ภูมินิเวศภาวนา	213
ส่วนที่ 2 เสี่ยงสะท้อนของผู้วิจัยและอาจารย์ผู้สอนต่อการเข้าร่วมโครงการวิจัย	
เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้การอบรมและกระบวนการด้านจิตตปัญญาศึกษา	216
ส่วนที่ 3 บทวิเคราะห์บริบท	218
6 การสอนจิตตปัญญาศึกษาในสามคณะในมหาวิทยาลัยมหิดล	220
ส่วนที่ 1 : การวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง 3 กรณี	221
กรณีตัวอย่างที่หนึ่ง : วิชาเทอร์โมไดนามิกส์	221
กรณีตัวอย่างที่สอง : วิชาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	223
กรณีตัวอย่างที่สาม : วิชาศาสนาเปรียบเทียบ	226
ส่วนที่ 2 : กิจกรรมตามแนวคิดปรัชญาที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน	228
ส่วนที่ 3 : บทวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน	247
7 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	263
สรุปผลการวิจัย	
ภาคที่ 1 องค์ความรู้เกี่ยวกับจิตตปัญญาศึกษาที่สถาบันต่างๆ	
ดำเนินการอยู่	263
ภาคที่ 2 การเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาศึกษาในมหาวิทยาลัยมหิดล	265
อภิปรายผล	271

บทที่

หน้า

ข้อเสนอแนะ.....	281
รายการอ้างอิง.....	286
ภาคผนวก.....	293
ภาคผนวก ก.....	294
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมนำเสนอผลการวิจัย.....	295
ภาคผนวก ข.....	296
ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เรียน.....	297
ภาคผนวก ค.....	300
รายงานการประเมินตนเองของผู้เรียน.....	301
ภาคผนวก ง.....	349
ตารางแสดงการเปรียบเทียบเป้าหมายชีวิตของนักศึกษา ก่อนและหลังเรียน วิชาในกรณีตัวอย่างที่ 1 (เทอร์โมไดนามิกส์).....	350
ภาคผนวก จ.....	372
ตารางแสดงการเปรียบเทียบเป้าหมายชีวิตของนักศึกษา ก่อนและหลังเรียนวิชา ในกรณีตัวอย่างที่ 2 (การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม).....	373
ภาคผนวก ฉ.....	385
ตารางการวิเคราะห์ journal ของนักศึกษา.....	386
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	415

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 รายงานสรุปถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และปัญหาจริยธรรมที่มีต่ออุดมศึกษาไทย.....	44
2 ตัวอย่างตารางเรียนของวิทยาลัยศิลปศาสตร์.....	70
3 เปรียบเทียบการประยุกต์ใช้จิตตปัญญาศึกษาในสาขาต่างๆ.....	78
4 แสดงวิวัฒนาการของการอุดมศึกษาโดยเชื่อมโยงกับลักษณะสังคม.....	106
5 ผลการสำรวจข้อมูลจากนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของสถาบันอุดมศึกษาในสหรัฐฯ.....	161
6 เปรียบเทียบรูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ของสถาบันอุดมศึกษา 4 แห่ง.....	176
7 การดำเนินการเพื่อส่งเสริมปัจจัยภายในของสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 4 แห่ง เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา.....	182
8 การดำเนินการเพื่อส่งเสริมปัจจัยภายนอกของสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 4 แห่ง เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา.....	185
9 การดำเนินการเพื่อส่งเสริมปัจจัยเกื้อหนุนของสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 4 แห่ง เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา.....	188
10 ลักษณะที่เป็นจุดร่วมของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 4 แห่ง เพื่อส่งเสริมให้เกิด ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และปัจจัยเกื้อหนุน ที่จะเปลี่ยนแปลงผู้เรียนในแนว จิตตปัญญาศึกษา.....	192
11 สรุปกิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่ทั้ง 3 กรณีตัวอย่างนำมาใช้ใน การจัดการเรียนการสอน.....	242
12 ผลการเปรียบเทียบ Pretest-Posttest ของผู้เรียนต่อคำถาม “อะไรคือเป้าหมายชีวิตของเรา”.....	252

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
ภาคผนวก	
1 แสดงการเปรียบเทียบเป้าหมายชีวิตของนักศึกษา ก่อนและหลังเรียนวิชาในกรณีตัวอย่างที่ 1 (เทอร์โมไดนามิกส์).....	350
2 แสดงการเปรียบเทียบเป้าหมายชีวิตของนักศึกษา ก่อนและหลังเรียนวิชาในกรณีตัวอย่างที่ 2 (การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม).....	373
3 การวิเคราะห์ journal ของนักศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย (นักศึกษา A).....	386
4 การวิเคราะห์ journal ของนักศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย (นักศึกษา B).....	387
5 การวิเคราะห์ journal ของนักศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง (นักศึกษา C).....	395
6 การวิเคราะห์ journal ของนักศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง (นักศึกษา D).....	398
7 การวิเคราะห์ journal ของนักศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงในระดับมาก (นักศึกษา G).....	404
8 การวิเคราะห์ journal ของนักศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงในระดับมาก (นักศึกษา J).....	412

สารบัญญรูปภาพ

รูปที่	หน้า
1 พระเจดีย์แห่งการศึกษา.....	50
2 จิตสงบ-การเข้าถึงความจริง-การเข้าถึงสิ่งสูงสุด สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน นำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน.....	53
3 The Tree of Contemplative Practice.....	56
4 แสดงหลักการของสุนทรียสนทนา 4 ประการ.....	58
5 การสนทนา 4 สภาวะ.....	60
6 ทฤษฎีรูปตัวยู.....	66
7 พลวัตของการเรียนรู้แบบองค์รวม.....	96
8 แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่างๆ.....	114
9 กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย.....	127
10 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน.....	143
11 การเตรียมความพร้อมของมหาวิทยาลัยในการนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน.....	266
12 ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา.....	271
13 กระบวนการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา.....	277
14 แนวทางการขับเคลื่อนจิตตปัญญาศึกษาในประเทศไทย.....	285